

Britain's Middle East policy in the post Brexit period Case study: British-Israeli relations

Received: 2019-10-05

Accepted: 2019-12-22

Ali Mohammadian *
Ahmad Naqibzadeh **
Mahdi Zakerian ***

The aim of the present study was to analyze the policy of the British Middle East in the postwar period with an emphasis on relations with Israel. In this regard, the factors affecting the continuation of bilateral relations between the two countries, including economic, military and cyber security factors, were examined. The results of the research, which was conducted in a future research method, showed that according to the future research approach and using scenario writing method, three categories of "desirable", "probable" and "possible" scenarios can be proposed for Anglo-Jewish relations; For Britain, the continuation of the London-Tel Aviv relationship, more in line with the United States, is to support Israel's policies toward Palestine, to counter the rise of anti-British powers and resistance groups that Britain will take advantage of. Therefore, the continuation of relations with Israel in the political-security and economic fields will be one of the most important priorities of Britain in the post-transition period. Possible scenarios include Britain's neutral policy toward Israel, the signing of arms and military agreements with Arab countries, Israel's close ties with Israel, and its continued support for a nuclear deal with Iran. The escalation of the conflict between Israel and Britain and the

---

* PhD Student, Faculty of Law, Theology and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (ir_a.mohammadian@yahoo.com).

** Assistant Professor, Faculty of Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. (Corresponding author) (anaghib@ut.ac.ir).

*** Associate Professor, Faculty of Law, Theology and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (M-zakerian@srbiau.ac.ir).

lack of attention to Iran's missile activities are among the possible scenarios in the relations between the two countries.

Keywords: Britain, Israel, Post-Brexit, Middle East, Foreign Policy, International Relations.

Abstract

سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوره‌ی پسابرگزیت

مطالعه موردی: روابط بریتانیا و اسرائیل

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۷/۱۳

تاریخ تأیید: ۱۳۹۸/۱۰/۰۱

علی محمدیان *

احمد نقیب زاده **

مهدی ذاکریان ***

هدف پژوهش حاضر، واکاوی سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوره‌ی پسابرگزیت با تاکید بر روابط با اسرائیل بود. در این راستا، عوامل موثر بر تداوم روابط دوجانبه دو کشور شامل عوامل اقتصادی، نظامی و امنیت سایبری بررسی شد. نتایج پژوهش که به‌شیوه‌ی آینده‌پژوهی انجام شد، نشان داد، براساس رهیافت آینده‌پژوهی و با استفاده از روش سناریونویسی، سه دسته سناریوی «مطلوب»، «محتمل» و «ممکن» را می‌توان برای روابط آنگلو-یهودی طرح نمود؛ از این میان مطلوب‌ترین سناریو برای بریتانیا، تداوم رابطه‌ی لندن-تل‌آویو، هم‌سویی بیش‌تر با آمریکا از طریق این رابطه، حمایت از سیاست‌های اسرائیل در قبال فلسطین، مقابله با ظهور قدرت‌های ضد بریتانیا و گروه‌های مقاومت است که بریتانیا در راستای دستیابی به آن‌ها از هر موقعیتی سود خواهد برد. بنابراین، تداوم رابطه با اسرائیل در زمینه‌های سیاسی - امنیتی و اقتصادی از مهم‌ترین اولویت‌های بریتانیا در دوره‌ی پسابرگزیت خواهد بود. در سناریوهای محتمل نیز سیاست بی‌طرفی بریتانیا در قبال اسرائیل، انعقاد قراردادهای تسلیحاتی و نظامی با کشورهای عربی، نزدیکی روابط

* دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (ir_a.mohammadian@yahoo.com).

** استاد دانشکده علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). (anaghib@ut.ac.ir).

*** دانشیار، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (M-zakerian@srbiau.ac.ir).

اسرائیل و روسیه و تداوم حمایت از توافق هسته‌ای با ایران را می‌توان متصور بود. تشدید منازعه‌ی بین اسرائیل و بریتانیا و بی‌توجهی به فعالیت‌های موشکی ایران از جمله سناریوی‌های ممکن در روابط این دو کشور می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: بریتانیا، اسرائیل، پسابرگزیت، خاورمیانه، سیاست خارجی، روابط بین‌الملل.

مقدمه

خاورمیانه به گستره‌ای پهناور از شمال آفریقا تا شبه‌قاره‌ی هند و از قفقاز تا دریای سرخ و ماورای آن اطلاق می‌شود که شامل منطقه‌ای متشکل از دولت‌های شبه‌جزیره عربستان (بحرین، عراق، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی و یمن) دولت‌های لوانت (اردن، لبنان، سوریه و فلسطین) و شمال آفریقا (الجزایر، مصر، لیبی، مراکش، تونس و سودان) به‌علاوه ایران، ترکیه و رژیم صهیونیستی است. خاورمیانه دارای یک ساختار جغرافیایی بسیار مهم است که در سه قاره‌ی آسیا، اروپا و آفریقا قرار دارد و دارای منابع حیاتی نفت و آبراه‌های دریایی است (Paraschos, 2017, P.18). اهمیت ذاتی خاورمیانه در چرخه‌ی قدرت و اقتصاد جهانی با توجه به برخورداری از ویژگی‌های ژئوپلیتیک^۱، ژئواستراتژیک^۲، ژئواکونومیک^۳ و ژئوکالچر^۴ موجب تاثیرگذاری فزاینده‌ی آن بر نظام تصمیم‌گیری جهانی شده است (دهشیری، ۱۳۸۳، ص. ۷۸). تخمین زده می‌شود که این منطقه دارای ۵۲٫۵ درصد کل ذخایر نفت خام جهان و ۴۴٫۶ درصد کل ذخایر گاز طبیعی است (Paraschos, 2017, P.18). از دیگر ویژگی‌های جغرافیایی منحصر به فرد خاورمیانه آن است که مقدار وسیعی از زمین‌های آن توسط پنج دریا - دریای خزر، دریای سیاه، دریای مدیترانه، دریای سرخ (خلیج عدن و عربستان و خلیج فارس) احاطه شده است. این ویژگی‌ها در طول تاریخ قدرت‌های جهانی را در پی سلطه بر این منطقه سوق داده است (Cohen, 2017, P.362). همچنین، حمل و نقل دریایی از طریق سه کانال - سوئز (اتصال دریای مدیترانه به دریای سرخ)، باب‌المندب (اتصال دریای سرخ به خلیج عدن) و

1. Geopolitics.
2. Geostrategic.
3. Geoanomic.
4. Geochecker.

تنگه‌ی هرمز (اتصال خلیج فارس به دریای عمان و دریای عرب) موجب شده است خاورمیانه به‌عنوان یک منطقه‌ی فوق‌العاده قابل توجهی در حفظ اقتصاد جهانی مورد توجه قدرت‌های بزرگ سیاسی و اقتصادی - از جمله بریتانیا - قرار گیرد.

متعاقب برگزاری رفراندوم ۲۳ ژوئن ۲۰۱۶ برگزیت در بریتانیا مبنی بر خروج از اتحادیه‌ی اروپا و اعلام نتایج آن، شوک بزرگی بر فضای سیاسی، داخلی، اقتصادی و وجه بین‌المللی سیاست خارجی آن کشور وارد شد، به‌گونه‌ای که در همان ماه‌های ابتدایی دیوید کامرون رئیس‌جمهور وقت استعفا داد؛ ارزش پوند در مقابل دلار به‌طور چشمگیری کاهش یافت؛ روابط دیپلماتیک بریتانیا با هدف جبران ناکامی‌ها و کاستی‌های احتمالی با کشورها گسترده شد؛ مذاکرات خروج از اتحادیه شروع شد و تلاش برای پیش‌گیری از بروز بحران‌های احتمالی افزایش یافت. نباید از خاطر دور ساخت که بریتانیا یک قدرت استراتژیک در قاره‌ی اروپا به‌شمار می‌رود و به‌واسطه‌ی نفوذ جهانی خود به‌دنبال توازن سیاسی و نهادی در اروپای دوره‌ی پساب‌گزیت است؛ به همین منظور و برای جلوگیری از بروز مشکلات و بحران‌های احتمالی با در پیش گرفتن دکترین بریتانیای جهانی، مناطق مختلفی از جهان را برای فعالیت و گسترش روابط در سیاست خارجی خود در اولویت قرار داده است. از آنجایی که پس از انتخاب ترزا می، او شخصاً در نشست شورای همکاری خلیج فارس شرکت و سخنرانی کرد، به‌نظر می‌رسد خاورمیانه از مناطقی است که در زمره‌ی اولویت‌های اساسی سیاست خارجی بریتانیا قرار گرفته است.

اسرائیل بنابر دلایلی هم‌چون: (۱) تنها جامعه یهودی طرفدار سیاست‌های غرب در خاورمیانه (۲) نزدیکی به اتحادیه‌ی اروپا، (۳) روابط نظامی و اقتصادی با خارج از خاورمیانه، (۴) هم‌جواری با سوریه، (۵) دارا بودن سلاح هسته‌ای، (۶) نزدیکی بیش‌ازاندازه به ایالات‌متحده و (۷) از همه مهم‌تر به‌عنوان کشوری منبعث از سیاست‌های بریتانیا در دوره‌ی جنگ جهانی اول، همواره مورد توجه بریتانیا قرار داشته است. هرچند در چند دهه‌ی گذشته روابط دو کشور با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده، اما بریتانیا همواره به‌عنوان حامی قوی اسرائیل درصدد تقویت این ارتباطات بوده است. پس از رفراندوم برگزیت و انتخاب ترزا می به نخست‌وزیری، روابط بریتانیا و اسرائیل با سفر ترزا می به تل‌آویو وارد مرحله‌ی تازه و ویژه‌ای شد که نمایان‌گر اهمیت خاورمیانه برای بریتانیا و توجه به همه‌ی مناطق و حوزه‌های آن بود. بریتانیا تلاش می‌کند در جهت حفظ، تقویت و دستیابی به منافع ملی، حضور گسترده‌ای در جای‌جای خاورمیانه داشته باشد؛ از این رو پژوهش حاضر

درصد پاسخ‌گویی به این سوال است که آینده‌ی سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در قبال اسرائیل در دوره‌ی پساب‌گزیت براساس چه مولفه‌هایی خواهد بود؟ به عبارت بهتر، چه سناریوهایی را برای رابطه‌ی بریتانیا با اسرائیل در دوره‌ی پساب‌گزیت می‌توان در نظر گرفت؟

فرضیه‌ی پژوهش آن است که باوجود تفاوت‌های آشکار در استراتژی‌های دو طرف، روابط آنان تحت تاثیر برگزیت قرار نخواهد گرفت و تداوم رابطه‌ی لندن-تل‌آویو، هم‌سویی بیش‌تر با آمریکا از طریق این رابطه، حمایت از سیاست‌های اسرائیل در قبال فلسطین، مقابله با ظهور قدرت‌های ضد بریتانیا به‌ویژه گروه‌های مقاومت از مطلوب‌ترین سناریوهایی خواهد بود که بریتانیا در راستای دستیابی به آن از هر موقعیت و راه‌حلی بهره خواهد گرفت. برای بررسی علمی این مطلب از روش سناریونویسی استفاده شده و برای گردآوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای و از متون اینترنتی بهره گرفته‌ایم. مقاله‌ی حاضر در چهار بخش سازمان‌دهی شده است: در بخش اول به بحث آینده‌پژوهی پرداخته‌ایم؛ از آنجایی که موضوع تحقیق دارای ریشه‌های تاریخی است، در بخش دوم ریشه‌های روابط تاریخی دو طرف را بررسی کرده‌ایم. در بخش سوم، سناریوهایی: "مطلوب"، "محتمل" و "ممکن" را ترسیم کرده و درنهایت، نتایج حاصل از تحقیق را ارائه نموده‌ایم.

۱. روش پژوهش

آینده‌پژوهی بازگردانی از اصطلاح Futures Studies است که در میانه‌ی سده‌ی بیستم میلادی در اندیشکده‌ی رند آمریکا شکل گرفت. با توجه به تغییرات تدریجی و ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی، نیاز به پیش‌بینی، فناوری‌های جدید و توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی در جامعه کاملاً احساس شد. بدین‌ترتیب از طریق درک گسترده‌ی انسان از دوره‌ای که تغییرات سریع و بحران‌های محیطی را تجربه می‌کرد، درصد ایفای نقش ویژه در آینده‌پژوهی برآمدند. آینده‌پژوهی مطالعه‌ی منظم و نظام‌دار آینده است که در درک حوزه‌های مهم مطالعاتی از جمله حوزه‌ی سیاست خارجی نقش ویژه‌ای را از خود به نمایش می‌گذارد. این اصطلاح عبارت است از فرایند شکل‌دادن به گستره‌ای از دیدگاه‌ها درباره‌ی روش‌های ممکن که به فراخور آن، آینده شکل می‌گیرد و از طریق آن به کفایت این روش‌ها پی می‌بریم و درمی‌یابیم برای رسیدن به فردایی بهتر چه تصمیماتی را اتخاذ کنیم (Horton, 1999, P.6).

از مشهورترین و مهم‌ترین تعاریف در خصوص آینده‌پژوهی می‌توان به تعریف "وند بل" (۱۳۹۰) اشاره کرد. وی بر این باور است که آینده‌پژوهی در پی شناسایی، ابداع، ارائه‌ی آزمون و ارزیابی آینده‌های ممکن و محتمل است تا بر پایه‌ی ارزش‌های جامعه، آینده‌های مرجح را انتخاب کرده و برای پی‌ریزی ساخت مطلوب‌ترین آینده کمک کند (ص. ۷۲). او آینده‌پژوهی را شاخه‌ی جدیدی از علوم پژوهشی معرفی می‌کند که شامل تفکری سیستماتیک در خصوص آینده‌های بدیل است و هدف آن امکان ایجاد شناخت و افزایش کنترل بر آینده می‌باشد (Bell, 2010, P.46). از نگاه برخی صاحب‌نظران، در آینده‌پژوهی چهار نوع آینده وجود دارد (Voros, 2003, P.15): نخست، "آینده‌ی ممکن"^۱ یا تمامی وضعیت‌های ممکن که می‌توانند در آینده محقق شوند؛ دوم، "آینده‌ی باورپذیر"^۲ یا موجه یا حالتی از آینده که براساس دانش امروز بشر قابلیت وقوع دارد و می‌تواند محقق شود؛ سوم، "آینده‌ی محتمل"^۳ یا آن دسته از آینده‌هایی که احتمالاً تحقق می‌یابند و برای آن‌ها می‌توان احتمالات وقوع مختلفی در نظر گرفت و محتمل‌ترین‌شان را شناسایی کرد. چهارم، "آینده مطلوب"^۴ یا مرجح است که برخلاف سه گزینه‌ی قبلی - که از نوع شناختی بودند - آینده‌ی برانگیزاننده‌ای می‌باشد.

متخصصان آینده‌پژوهی روش‌های متعددی برای این رشته ارائه کرده‌اند که از جمله‌ی آن‌ها "سناریوپردازی" است. سناریونویسی از روش‌هایی است که همه‌ی روش‌های آینده‌پژوهی می‌توانند به تدوین آن بینجامند و از این طریق وحدت روش شناختی را به‌ارمغان آورند. اگرچه استفاده از آن بسیار قدیمی‌تر از آینده‌نگری است، اما این واژه از دهه‌ی ۱۹۴۰ میلادی و پس از جنگ جهانی دوم توسط ایالات متحده آمریکا مطرح شد و با ورود به گفتمان سیاسی به شکل‌گیری اندیشکده رند در سال ۱۹۴۵ منجر گردید و در بخش‌های دفاعی و نظامی نیروی هوایی آمریکا شروع به فعالیت کرد. پس از آن، "هرمان کان" روش برنامه‌ریزی سناریو را به‌عنوان روش نوین برنامه‌ریزی در مدیریت و اقتصاد مورد استفاده قرار داد (Reilly & Willenbockel, 2010, p.3052).

سناریو عبارت است از داستان یا شرح رویدادهایی که می‌تواند در آینده اتفاق بیافتند

1. Possible.
2. Plausible.
3. Probable.
4. Preferable.

(بل، ۱۳۹۰، ص. ۴۱). "شوارتز" (۱۳۸۶) سناریو را ابزاری برای نظم‌دهی به ادراک یک فرد درباره‌ی محیط‌های بدیل آینده می‌دانند که تصمیم‌های فرد در آن محیط‌ها گرفته خواهد شد. سناریو دارای سه ویژگی: "ذهنی بودن"، "نگاه کل‌گرایانه‌داشتن" و "تصویری کلی از آینده‌ی احتمالی" است، اما وقوع سناریو الزاماً به معنای مطلوبیت آن نیست. "دیتور" معتقد است که تحولات کنونی به آینده شکل می‌دهند، بنابراین، شناسایی و تحلیل این تحولات در گذر زمان ظرفیت ما را در شناسایی آینده افزایش خواهد داد (Dator, 2002, P.33-35).

به‌طور کلی سناریوها شیوه‌ای برای مطالعات آینده هستند که در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های دولت، مدیریت شرکت‌ها و تحلیل‌های نظامی نقش مهمی ایفا کرده و به تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کنند تا بتوانند عدم قطعیت‌های پیش روی خود را مدیریت نمایند (Mietzner & Rege, 2005, P.7). علاوه‌براین، سناریوها امکان تجزیه و تحلیل آینده را برای محققین فراهم ساخته و در مورد این که چه احتمالاتی در آینده وجود خواهد داشت و یا از میان این احتمالات، مطلوب‌ترین احتمال کدام است، کمک فراوانی می‌کنند.

در سناریونویسی سه دسته سناریوی: "مطلوب"، "محتمل" و "ممکن" را می‌توان شناسایی کرد (زالی، ۱۳۹۰، ص. ۴۱). "سناریوی مطلوب" همان آینده‌ی دلخواه و خوشایند یک بازیگر براساس قضاوت‌های ارزشی است؛ یعنی ممکن است آینده‌ای که برای فرد یا گروهی مطلوب باشد، برای دیگران مطلوب نباشد. دومین سناریو، "سناریوی محتمل" است که به احتمال وقوع برخی از سناریوها دلالت دارد. درنهایت "سناریوی ممکن" به وضعیتی اشاره دارد که می‌تواند در آینده محقق شود؛ هرچند ندانیم چگونه محقق خواهد شد (علیزاده، وحیدی مطلق و ناظمی، ۱۳۸۹، ص. ۶).

قبل از طراحی و تقسیم‌بندی سناریوها در سه دسته‌ی فوق، برخی از ویژگی‌هایی که موجب دقت در پژوهش خواهند شد را باید مدنظر قرار داد. از جمله این که: امکان وقوع داشته باشند؛ مسیری منطقی و قابل قبول از آینده را ترسیم کنند؛ به توصیف روابط علت و معلولی بپردازند؛ بر امر تصمیم‌گیری متمرکز باشند؛ به چالش‌ها، تهدیدها، فرصت‌ها و نیازهای آینده توجه کنند؛ با گذشته کاملاً بی‌ارتباط نباشند؛ از نظر ساختاری و کیفی از یک‌دیگر متمایز باشند؛ دارای احتمال وقوع برابر باشند، به طوری که مجموعه‌ی سناریوها طیف وسیعی از عدم قطعیت‌ها را پوشش دهند و قابل‌باور باشند (نپوری‌زاده، ۱۳۸۸، ص. ۱۴۷). به‌طور کلی، برای تدوین سناریو ابتدا باید رویدادهایی که احتمال دارند در آینده رخ دهند را در وضعیتی مشخص تصور کنیم و پس از آن سعی نماییم تا سناریوهای احتمالی

برای به تصویر کشیدن چندوچون وقوع این رویدادها تدوین کنیم (کورنیش، ۱۳۸۸، ص. ۵۲).

۲. پیشینه‌ی روابط بریتانیا- اسرائیل

اعلامیه‌ی بالفور در سال ۱۹۱۷ و حمایت بریتانیا از ایجاد وطن ملی یهودیان در داخل فلسطین به‌عنوان بخشی از فرایند گسترده‌ی استعماری، مهم‌ترین عامل تقویت یهودیان بود و به تشدید اختلافات اعراب و آنان منجر گردید. پیروزی حزب کارگر در انتخابات ۱۹۴۵ و حمایت از مهاجرت یهودیان به فلسطین زمینه‌ساز تشکیل دولت یهودی در خاورمیانه گردید؛ اما درعین حال، پیشنهاد تشکیل واحدهای جداگانه‌ای شبیه به کانتون‌های سوئیس را مطرح کرد که مورد موافقت فلسطینی‌ها قرار نگرفت و عکس‌العمل نظامی یهودی‌ها را دربر داشت. حمایت‌های جزئی و اندک بریتانیا از فلسطین موجب انفجار ارتش بریتانیا در هتل دیوید شاه در بیت‌المقدس توسط گروهی از یهودیان به‌نام گروه آزادی در ژوئیه‌ی سال ۱۹۴۶ با هدف ترک مناطق اشغالی شد. درنهایت، با توافق کابینه در اواخر ۱۹۴۶ خروج نیروهای بریتانیا در سپتامبر ۱۹۴۷ در دستور کار قرار گرفت و استقلال اسرائیل در ۱۴ مه ۱۹۴۸ با تصویب طرح تقسیم‌بندی ۲۹ نوامبر ۱۹۴۷ سازمان ملل اعلام شد و با به‌رسمیت‌شناختن موجودیت اسرائیل توسط لندن در ۲۷ آوریل ۱۹۵۰، روابط دیپلماتیک دو طرف شکل گرفت (Wilson, 1981, P.228).

ملی‌شدن کانال سوئز و تلاش برای جلوگیری از سقوط رژیم‌های سنتی و گسترش پان‌عربیسیم در منطقه، بریتانیا را به حمایت از اسرائیل از طریق افزایش قدرت نظامی تل‌آویو واداشت. سفیر بریتانیا گفت: هدف ما از دادن اسلحه به اسرائیل، ثبات و جلوگیری از جنگ و حفظ منافع ما در خاورمیانه است؛ به‌احتمال‌زیاد هر جنگی که در خاورمیانه اتفاق بیافتد، علیه منافع قدرت‌های غربی و از جمله ما خواهد بود (Gat, 2003, P.26).

فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد موجب بهبود روابط بریتانیا و اسرائیل شد؛ به‌گونه‌ای که با لغو تحریم صادرات اسلحه به اسرائیل در سال ۱۹۹۴، رابطه‌ی آن‌ها در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و دفاعی به‌میزان قابل توجهی افزایش یافت. درعین حال، بریتانیا درصدد بود تا از طریق همکاری با آمریکا زمینه‌ی ایجاد صلح اسرائیل و فلسطین فراهم گردد. بریتانیا در کنار روابط روبه‌رشد خود با اسرائیل، از تشکیلات خودگردان فلسطین نیز حمایت می‌کرد. به‌گونه‌ای اولین دیدار یک رهبر غربی با یاسر عرفات در سال ۱۹۹۵ توسط "میجر" صورت گرفت. با انتخاب "تونی بلر" در سال

۱۹۹۷، وی علی‌رغم حمایت از تشکیل دو دولت، بر پشتیبانی از جامعه‌ی یهود تاکید کرد و در کابینه‌ی خود از حامیان انگلو-یهودی استفاده نمود؛ "لرد مایکل لوی" یکی از این افراد در بخش خاورمیانه بود (Henderson, 2003). امروزه دولت محافظه‌کار بریتانیا علی‌رغم مخالفت‌های داخلی، با ارزیابی سودمندی‌های ویژه، این رابطه را ادامه داده و تقویت کرده است؛ لذا اسرائیل را پس از آمریکا یکی از متحدین اصلی خود در جهان و خاورمیانه می‌داند و او را حفاظت منافع بریتانیا در خاورمیانه برمی‌شمرد. با بررسی رویکرد احزاب حاکم و اصلی بریتانیا این‌گونه به نظر می‌رسد که هر دو حزب اصلی آن کشور از حامیان اسرائیل هستند؛ از همه مهم‌تر، لابی‌ها و رسانه‌های وابسته به اسرائیل نیز مهم‌ترین نقش را در حمایت بی‌قیدوشرط بریتانیا از اسرائیل مهیا ساخته‌اند. به‌طور کلی، رویکرد چندساله‌ی بریتانیا در قبال گسترش همکاری‌ها با اسرائیل رویکردی عمل‌گرایانه بوده است.

۳. عوامل موثر بر تداوم روابط دوجانبه

اگرچه بریتانیا یکی از عوامل اصلی دخیل در شکل‌گیری و بقای امنیت اسرائیل بوده است، اما روابط دو طرف به‌گونه‌ای نیست که تنها بریتانیا متمایل به حفظ یا تقویت آن بوده باشد؛ بلکه اسرائیل نیز با ارزیابی منافع خود تحکیم و تقویت این رابطه را دنبال می‌کند. با این اوصاف قطعاً عوامل متعددی در راستای تامین منافع و تداوم رابطه‌ی دوجانبه‌ی انگلو-یهودی نقش داشته‌اند که به‌نظر می‌رسد جهت تحلیل بهتر موضوع و بیان سناریوها باید بدان‌ها توجه کرد.

۳.۱. عوامل اقتصادی

پایه و اساس روابط اقتصادی دو طرف به ابتدای تشکیل اسرائیل برمی‌گردد، اما با پایان جنگ سرد و بازگشت غیرمستقیم بریتانیا به خاورمیانه به‌طور چشم‌گیری رشد یافت و در اوایل سال‌های هزاره جدید اسرائیل را به یکی از بزرگ‌ترین شرکای تجاری بریتانیا در خاورمیانه تبدیل نمود. امروزه اسرائیل پس از آمریکا یکی از بزرگ‌ترین بازارهای صادراتی بریتانیا در سطح جهان محسوب می‌شود. تجارت دوجانبه‌ی دو کشور در سال ۲۰۰۰ برابر ۲,۵ میلیارد پوند و ۲۲ درصد بیش‌تر از سال ۱۹۹۹ بود؛ این رقم در سال ۲۰۱۲ به ۲,۸ میلیارد پوند رسیده است (The Secretary of State for International Trade, 2019). در سال ۲۰۱۷ از مجموع ۳,۹ میلیارد پوند معامله‌ی تجاری بین دو طرف، ۲,۳ میلیارد متعلق به بریتانیا و ۱,۶ متعلق به اسرائیل بود (Ons, 2018).

جدول (۱) صادرات و واردات لندن – تل‌آویو در یازده سال گذشته

منبع: (Matthew & Curtis, 2018)

سال	صادرات	واردات	میانگین
۲۰۰۷	۱,۷	۱,۶	۰,۱
۲۰۰۸	۱,۹	۱,۵	۰,۴
۲۰۰۹	۱,۸	۱,۴	۰,۴
۲۰۱۰	۲,۰	۱,۹	۰,۱
۲۰۱۱	۲,۵	۲,۶	-۰,۱
۲۰۱۲	۲,۳	۲,۸	-۰,۵
۲۰۱۳	۲,۱	۲,۶	-۰,۵
۲۰۱۴	۱,۹	۱,۶	۰,۳
۲۰۱۵	۲,۰	۱,۷	۰,۳
۲۰۱۶	۲,۱	۱,۵	۰,۶
۲۰۱۷	۲,۳	۱,۶	۰,۷

عمده‌ترین کالاهای وارداتی و صادراتی دو طرف در سال ۲۰۱۷ در جدول (۲) ذکر

شده‌اند.

جدول (۲) عمده‌ترین کالاهای صادراتی و وارداتی لندن – تل‌آویو

منبع: (Hmrc, 2018)

ارزش	صادرات پنج کالای برتر بریتانیا به اسرائیل	ارزش	واردات پنج کالای برتر بریتانیا از اسرائیل
۲۳۰	وسایل نقلیه غیر از سهام راه آهن یا تراموا	۱۵۶	پلاستیک و محصولات آن

۱۵۳	سنگ های قیمتی و فلزات	۱۸۴	ماشین آلات و وسایل مکانیکی
۱۳۲	ماشین آلات و وسایل مکانیکی	۱۵۷	محصولات دارویی
۱۲۲	ماشین آلات و تجهیزات پزشکی	۱۰۴	ماشین آلات و تجهیزات پزشکی
۶۴	عکاسی، سینما و تجهیزات پزشکی	۹۷	عکاسی، سینما و تجهیزات پزشکی

پارانه‌ها و تعرفه‌های سنگین اتحادیه‌ی اروپا بر محصولات کشاورزی سبب شده تا بریتانیا جهت رفع نیازمندی‌های خود، قراردادها و توافقنامه‌های متعددی را در این خصوص با اسرائیل داشته باشد؛ به گونه‌ای که در سال ۲۰۱۶ صادرات کشاورزی اسرائیل به بریتانیا در حدود ۱۴۴ میلیون دلار و شامل خرما (۲۵ میلیون دلار)، سیب‌زمینی (۲۵ میلیون دلار)، آووکادو (۸ میلیون دلار)، هویج (۷ میلیون دلار)، انبه (۵ میلیون دلار)، گریپ فروت (۵ میلیون دلار) و میوه‌های دیگر (۵ میلیون دلار) بود. واردات اسرائیل از بریتانیا حدود ۱۱۰ میلیون دلار بوده است (Bicom's research team, 2017).

در همین راستا، بریتانیا به مقصد مهمی برای سرمایه‌گذاری شرکت‌های اسرائیلی تبدیل شده است؛ به گونه‌ای که در سال ۲۰۰۰ صندوقی تحت عنوان صندوق سرمایه‌گذاری مشترک تاسیس شد که سالیانه ۱۵ میلیون پوند در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند. با افزوده شدن تعداد ۳۲ شرکت به شرکت‌های اسرائیلی در سال ۲۰۱۷، ۵۳۰ میلیون دلار در بریتانیا سرمایه‌گذاری کرده‌اند و برای بیش از ۱۳۰۰ نفر شغل ایجاد نموده‌اند (Bicom, 2018). سرمایه‌گذاری اسرائیل نیز در بریتانیا پس از برگزاری رفراندوم، ۳۳ درصد افزایش یافته است (God Tv, 2018).

علاوه بر این، با توجه به وابستگی شرکت‌های بریتانیایی به نفت و گاز، لندن با هدف تامین وابستگی‌های نفتی خود در خاورمیانه فعالیت‌های گسترده‌ای دارد. حدود ۴۰ درصد از مصرف فعلی نفت بریتانیا وارداتی است که احتمال می‌رود تا سال ۲۰۳۰ به حدود ۷۵ درصد برسد (Hm Government, 2015). بنابراین، بریتانیا با تکیه بر جریان آزاد نفت از خاورمیانه، سیاست خود را در جهت تامین انرژی از طریق خرید نفت از کشورهای خاورمیانه قرار داده است. همچنین با توجه به کاهش تولید گاز طبیعی بریتانیا، انتظار می‌رود وابستگی بریتانیا به گاز طبیعی در آینده بیش‌تر شود و احتمالاً تا اواسط سال ۲۰۲۰ به ۲۰ درصد و تا سال ۲۰۳۰ به ۳۵ درصد افزایش یابد (Uk Department of Trade and Investment, 2014).

این آمار نشان می‌دهند ثبات در خاورمیانه و تداوم روابط با اسرائیل، تاثیر فراوانی بر رونق اقتصادی بریتانیا خواهند داشت؛ زیرا وقوع هرگونه بحران در این منطقه به اختلال در تامین منابع نفتی، افزایش قیمت جهانی نفت و گاز، ناپایداری در کشورهای واردکننده نفت و گاز، تاثیر بر اقتصاد جهانی و رفاه مصرف‌کنندگان منجر خواهد شد. براین اساس تضمین امنیت و عرضه و تقاضای نفت از یک سو و دستیابی به منابع ارزان فراوان از سوی دیگر، از راهبردهای بریتانیا در خاورمیانه است که از طریق حفظ رابطه با اسرائیل دنبال می‌شود.

۳,۲. عوامل نظامی

پس از خروج بریتانیا از اسرائیل، عادی‌سازی روابط دو طرف در مدت کوتاهی برقرار شد و به تدریج به حوزه‌های دفاعی نیز تعمیم پیدا کرد؛ به گونه‌ای که در طول دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ بریتانیا در کنار فرانسه یکی از تامین‌کنندگان اصلی اسلحه‌های اسرائیل، از جمله سلاح‌های هسته‌ای بود. اسرائیل هم‌اکنون از مهم‌ترین شرکای نظامی بریتانیا محسوب می‌شود که در زمینه‌های اطلاعاتی، ماهواره‌ای، هسته‌ای، موشکی، تسلیحات استراتژیک و رزمایش‌های نظامی مشترک، تحقیقات مربوط به ساخت و ساز توسعه‌ی موشک‌های کوتاه‌برد و میان‌برد با یک‌دیگر همکاری دارند. باید توجه داشت که همکاری‌های بریتانیا و اسرائیل در زمینه‌ی تجهیزات نظامی ناقض شعار حقوق بشری بریتانیاست. زیرا از یک سو، اسرائیلی‌ها فناوری‌های حاصل از رابطه‌ی دوجانبه را در مقابله با فلسطینی‌ها به کار می‌گیرند؛ از سوی دیگر، معامله‌ی هسته‌ای دو طرف با وجود عدم عضویت اسرائیل در معاهده‌ی منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ادامه دارد و تهدیدی جدی برای منطقه و جهان به شمار می‌رود. با این وجود، اسرائیل به دنبال سلطه بر بازار تسلیحات بریتانیا است. نخستین نفوذ قابل توجه اسرائیل بر بازار تسلیحاتی بریتانیا عقد قراردادی از سوی صنایع هوایی اسرائیل با نیروی هوایی سلطنتی بریتانیا به ارزش ۲۵ میلیون دلار در سپتامبر سال ۲۰۰۰ بوده است (O'Sullivan, 2000). امروزه همکاری‌های لندن و تل‌آویو علاوه بر معاملات تسلیحاتی، موارد دیگری را نیز شامل می‌شود که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۳,۲,۱. امنیت سایبری

امنیت سایبری از نگرانی‌ها و چالش‌های روبه‌رشد دولت‌ها و بخش‌های خصوصی به شمار می‌رود؛ چراکه اکثر وسایل نقلیه، لوازم خانگی، تجهیزات صنعتی و زیرساخت‌ها به

۳

سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوره‌ی پس‌اگرزیت...

اینترنت وصل می‌شوند و در مقابل حملات سایبری کاملاً آسیب‌پذیر می‌باشند. اسرائیل و بریتانیا با درک جدی این تهدید و با امضای یادداشت تفاهمی در سال ۲۰۱۴ فرصت‌های سرمایه‌گذاری را در این خصوص افزایش دادند تا با به‌کارگیری مهارت‌های سایبری در بخش عمومی و خصوصی از تخصص سرویس‌های امنیتی در هر دو طرف استفاده کنند. امنیت سایبری اسرائیل برای بخش مالی لندن بسیار مهم است؛ زیرا اکثر معاملات دیجیتالی، تجارت الکترونیک و کارت‌های اعتباری در بریتانیا توسط فناوری‌های توسعه‌یافته‌ی اسرائیل پشتیبانی می‌شوند. به‌همین دلیل، فناوری اسرائیل به‌طور گسترده‌ای مورد استقبال شرکت‌های بریتانیایی قرار گرفته است؛ به‌گونه‌ای که با فعالیت ۳۳۷ شرکت فناوری اسرائیل در بریتانیا در سال ۲۰۱۷، این تعداد در مقایسه با سال ۲۰۱۶، ۶۰ درصد رشد داشته است (Bicom, 2018). علاوه‌براین، بریتانیا و اسرائیل عضو D5 (کشورهای پیشرفته‌ی دیجیتالی شامل: بریتانیا، اسرائیل، کره‌ی جنوبی، استونی و نیوزیلند) هستند که با هدف بهبود خدمات عمومی دیجیتالی و استفاده از تکنولوژی تشکیل شده است.

۳.۲.۲. بازتعریف نقش راهبردی و افزایش نفوذ خود در خاورمیانه

بریتانیا از ابتدای دهه‌ی ۱۹۹۰ درصد بازگشت به جایگاه خود در خاورمیانه بوده است؛ توجه ویژه به صلح اسرائیل - فلسطین، ایجاد رابطه بین اعراب و اسرائیل، ایجاد پایگاه‌های نظامی در خاورمیانه و ... همگی شواهدی واقعی برای اثبات این ادعا هستند. از نگاه بریتانیا، اسرائیل عاملی برای حرکت روبه‌جلو و ابزاری برای پروژه‌ی قدرت و نفوذ در خاورمیانه است؛ لذا کم‌توجهی به این رابطه می‌تواند به حاکم‌شدن و نفوذ بیش‌ازپیش ایران و یا اتحاد ایران و روسیه در خاورمیانه و یا در کشور همسایه‌اش (سوریه) منجر گردد. به‌همین دلیل بریتانیا می‌کوشد تا از طریق ایفای نقش موثر در معادلات امنیتی و اقتصادی خاورمیانه و درپیش‌گرفتن سازوکارهای امنیتی، نقش ویژه‌ای در تحکیم و ثبات منطقه‌ای از خود به نمایش بگذارد.

۳.۲.۳. مبارزه با تروریسم

موضوع امنیت به‌عنوان عنصری مهم و ضروری برای تداوم عمر دولت‌ها و درعین‌حال وسیله‌ای برای اندازه‌گیری و ارزیابی قدرت یک دولت در نظام بین‌الملل است؛ از این‌رو بخش عمده‌ای از سیاست‌های بریتانیا را شکل می‌دهد. خاورمیانه از بحرانی‌ترین مناطق جهان است و رشد گروه‌های افراطی و تروریسم در این منطقه از نگرانی‌های جدی جامعه‌ی بین‌الملل، از جمله اسرائیل و بریتانیا محسوب می‌شود. این مساله موجب نزدیکی

مواضع دو طرف به یکدیگر شده است. بریتانیایی‌ها بر این باورند که در صورت نابودی یا مهار گروه‌های تروریستی می‌توانند بقای رژیم‌هایی را که در راستای منافع ملی آن کشور گام برمی‌دارند، تضمین نمایند؛ علاوه‌براین، این احتمال وجود دارد تعداد زیادی از شهروندان بریتانیایی که به گروه‌های تکفیری پیوسته‌اند، باهدف انجام حملات تروریستی به کشور خود بازگردند؛ بنابراین با قدرت‌یابی داعش در عراق و سوریه، دولت بریتانیا با حمایت از سیاست‌های اسرائیل، از حامیان اصلی اقدامات نظامی علیه تروریست‌ها بوده و مقابله با تروریسم و ایجاد ثبات در خاورمیانه را از اهداف اصلی دو طرف برمی‌شمارد.

۳،۲،۴. مقابله بانفوذ ایران

با پیروزی انقلاب اسلامی و تیره‌شدن روابط با ایران، سفارت اسرائیل در اختیار سازمان آزادی‌بخش فلسطین قرار گرفت و سیاست‌های منطقه‌ای ایران برپایه‌ی مخالفت‌های عملی جدی علیه اسرائیل ساخته‌وپرداخته شد (قنبرلو، ۱۳۸۷، ص. ۱۴۵). امروزه اسرائیل امنیت ملی خود را در مقابل ایران درخطر می‌بیند. شیمون پرز بر این باور است که اسرائیل از سوی هیچ کشوری جز ایران تهدید نمی‌شود و دولت ایران بزرگ‌ترین تهدید برای امنیت ملی و موجودیت اسرائیل است (موسوی‌فر، ۱۳۹۵، ص. ۵۰۱)؛ علاوه‌براین، پیروزی انقلاب اسلامی، نفوذ بریتانیا را در ایران با چالش جدی مواجه کرده است.

امروزه، جمهوری اسلامی ایران از بازیگرانی است که توانسته است با همه‌ی تغییرات و بحران‌های اخیر که در خاورمیانه به‌وقوع پیوسته‌اند، مقابله کند. روی کارآمدن دولت شیعی در عراق، پیروزی بشار اسد در سوریه و حتی جنگ یمن تا به امروز به نفع ایران بوده است. ایران یکی از اصلی‌ترین و مهم‌ترین دشمنان اسرائیل در طول دهه‌های گذشته در جهان بوده است. ملاحظات استراتژیک لندن - تل‌آویو در قبال توسعه‌ی نفوذ ایران در منطقه موجب نگرانی از جانب قدرت‌های نزدیک به ایران شده است که عمدتاً از مخالفین اصلی اسرائیل، سیاست‌های غرب و سیاست رژیم‌های محافظه‌کار عربی در منطقه به‌شمار می‌روند؛ به‌همین دلیل رویکردهای مشابه و تندی را در مقابل ایران در پیش گرفته‌اند. بریتانیا و اسرائیل درصدد هستند تا با هماهنگی آمریکا، در راستای مقابله با نفوذ و قدرت منطقه‌ای ایران، جبهه‌ای با هدف ایران‌هراسی تشکیل دهند تا از این طریق بتوانند سیاست تغییر رژیم را در ایران دنبال نمایند.

۳،۲،۵. همکاری‌های تحقیقاتی

با توجه به کوچکی و وابستگی بازار اسرائیل به سرمایه‌گذاری‌های خارجی، بیش از

چهار درصد تولید ناخالص داخلی به هزینه‌های تحقیقاتی اختصاص یافته است که فرصت منحصربه‌فردی برای بریتانیا به‌شمار می‌رود. مراکز تحقیقاتی بریتانیایی مانند: HSBC، بارکلیز، بانک سلطنتی اسکاتلند و ARM مهم‌ترین مرکز تحقیقاتی را در اسرائیل ایجاد کرده و در سال‌های اخیر صدها تحقیق را به‌صورت مشارکتی انجام داده‌اند. امروزه، مجموعه‌ای از برنامه‌های تحقیقاتی علمی مشترک، با هدف تشویق همکاری علمی توسط انجمن تحقیقات پژوهشی بریتانیا و بورس تحصیلی "BIREX" ایجاد کرده‌اند که هر ساله بیش از ۹,۳ میلیون دلار در آن هزینه می‌کنند (Bicom, 2018). همچنین با پیشرفت و توسعه‌ی بخش داروسازی اسرائیل، لندن به‌لحاظ دارویی وابستگی شدیدی به تل‌آویو پیدا کرده است که موجب می‌شود شرکت‌های داروسازی بریتانیا علاوه بر خدمات دارویی، صدها شغل را برای شهروندان اسرائیلی فراهم سازند و بریتانیا را متقاعد نمایند که آن‌ها نقش مهمی در سیستم مراقبت‌های بهداشتی بریتانیا ایفا می‌کنند.

از آنجایی که یکی از ویژگی‌های بارز رابطه‌ی بازیگران در صحنه‌ی سیاست بین‌الملل، نسبی بودن روابط است، بنابراین، اهداف و انگیزه‌ی بریتانیا در رابطه با اسرائیل حائز اهمیت می‌باشد. زیرا این ویژگی ماهوی، پایه‌ی تنظیم اهداف و منافع هر کشوری در تعیین رابطه‌ی دوستانه، خصمانه و یا بی‌طرفانه با سایر کشورها به‌شمار می‌رود (کوزه‌گر کالجی، ۱۳۹۰) و بریتانیا نیز از چنین قاعده‌ای مستثنی نیست.

۴. سناریوهای روابط آنگلو-اسرائیلی در دوره‌ی پساب‌گزیت

برگزیت ضمن به‌چالش کشاندن دیدگاه‌ها و انتظارات نظام سیاسی بریتانیا، عدم قطعیت‌های فراوانی را پیش روی سیاست خارجی این کشور قرار داده است؛ لذا در باب تحلیل روابط بریتانیا و اسرائیل در دوره‌ی پساب‌گزیت نیز، با توجه به‌پیش‌فهم‌ها و پیش‌فرض‌ها، تفسیرهای متفاوتی را می‌توان ارائه کرد. در این پژوهش ضمن جمع‌آوری اطلاعات از منابع در دسترس و همچنین با توجه به پیشینه‌ی رابطه‌ی دو کشور، سناریوهایی که از عدم قطعیت نسبی بالاتری برخوردارند و مناسبت بیش‌تری برای محورهای سناریونویسی تحقیق دارند، مشخص شده‌اند. این عدم قطعیت‌ها همان عوامل کلیدی‌ای هستند که در مقایسه با سایر گمانه‌ها اهمیت بیش‌تری دارند. با توجه به روش سناریونویسی، برای درک روابط اسرائیل و بریتانیا باید با دید جامع‌تری نسبت به مناسبات دو کشور و عوامل تاثیرگذار در روابط آنان - در طی هفت دهه‌ی گذشته - توجه کرد. در ادامه تلاش خواهیم کرد این سناریوها را در سه دسته مورد بررسی قرار دهیم:

۴,۱. سناریوهای مطلوب

با توجه به وجود ابهامات فراوان در خصوص سیاست خارجی بریتانیا در دوره پسابرجزیت، تحلیل‌های متفاوتی در خصوص روابط انگلو-یهودی ارائه شده است؛ اما این لزوماً به معنای رد، تأیید و یا احتمال وقوع صددرصدی آن‌ها نیست؛ زیرا برگزاری رفراندوم برگزیت به معنای قطع روابط بریتانیا با اروپا و جهان نیست بلکه این کشور قطعاً برنامه‌هایی را در سیاست خارجی خود برای دوره پسابرجزیت تدارک دیده است. به هر حال، برخی از سناریوهایی که وقوع آن‌ها دارای مطلوبیت و خوشایندی بیشتری برای بریتانیاست می‌توان به شرح ذیل مورد بررسی قرار داد.

۴,۱,۱. تداوم رابطه‌ی لندن - تل‌آویو

این سناریو از مهم‌ترین سناریوهای مطلوب پیش رو و خوشایند بریتانیا براساس قضاوت‌های ارزشی است که با روابط چند دهه‌ی گذشته‌ی دو طرف نیز ارتباط مستحکمی دارد و امکان ادامه‌ی آن را پیش‌بینی می‌کند. امروزه با توجه به عدم قطعیت‌های ایجاد شده توسط رفراندوم خروج بریتانیا از اتحادیه‌ی اروپا، در مورد جایگاه بریتانیا در جهان و نقش آن در خاورمیانه در دوره‌ی پسابرجزیت، به نظر می‌رسد بریتانیا بیش از هر زمان دیگری نیازمند و وابسته به رابطه‌ی نزدیک با اسرائیل خواهد بود؛ چراکه از عوامل اصلی شکل‌گیری اسرائیل بوده و در سال‌های گذشته تلاش‌های جدی برای حفظ امنیت و بقای اسرائیل به عمل آورده است؛ اما به طور یقین می‌توان گفت که روابط دو کشور به گونه‌ای نیست که تنها بریتانیا متمایل به حفظ یا تقویت آن باشد، بلکه اسرائیل نیز با ارزیابی منافع خود در این رابطه، تحکیم و تقویت آن را دنبال خواهد کرد.

با توجه به کلیت بررسی‌ها، بریتانیا اسرائیل را پس از آمریکا، یکی از متحدین اصلی خود در جهان و خاورمیانه می‌داند؛ رویکردش در قبال تداوم و گسترش همکاری‌ها با اسرائیل نیز بیش‌تر عمل‌گرایانه بوده است. هر دو حزب اصلی بریتانیا از حامیان اصلی اسرائیل هستند و در چند سال اخیر، دولت محافظه‌کار بریتانیا علی‌رغم مخالفت‌های گسترده‌ی داخلی (به‌ویژه از طرف حزب کارگر و رهبر آن، جرمی کوربین)، با ارزیابی‌های ویژه و بهره‌گیری از الگوی بازیگر خردمند و تأکید بر سودمندی‌های ویژه در مقابل هزینه‌های آن، این رابطه را ادامه داده و تقویت خواهد کرد. فارغ از نگاه احزاب، لابی‌ها و رسانه‌های وابسته به اسرائیل نیز نقش مهمی در حمایت بی‌قیدوشرط بریتانیا از اسرائیل خواهند داشت.

۳

سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوره‌ی پسابرجزیت...

از آن جایی که برگزاری رفراندوم برگزیت در بریتانیا همزمان با گسترش فعالیت و قدرت یابی گروهک‌های تروریستی، تداوم ناآرامی‌های خاورمیانه (به‌ویژه در سوریه و عراق) و نگرانی‌های اسرائیل از حاکم‌شدن افراطی‌ها بر سرزمین سوریه بود، بریتانیا کماکان حفاظت از موجودیت و امنیت اسرائیل و کمک به ارتقای نفوذ راهبردی تل‌آویو در منطقه را به‌عنوان یکی از سیاست‌های اصولی خود در خاورمیانه مدنظر قرار داده و بر تداوم روابط دو کشور تاکید خواهد نمود. تداوم این رابطه در دوره‌ی پسابرگزیت نه تنها به نفع بریتانیاست، بلکه منافع ویژه‌ای نیز برای اسرائیل دربر خواهد داشت و از نگاه بریتانیایی‌ها باعث ایجاد نظم و ثبات منطقه‌ای در خاورمیانه خواهد شد.

دولت ترزا می علاقه‌ی فراوانی به تداوم رابطه‌ی نزدیک خود با اسرائیل داشت و آن را به نفع دو کشور می‌دانست و همانند اسرائیل با دیده‌ی تهدید به ایران و گروه‌های مقاومت در سراسر خاورمیانه - به‌ویژه در همسایگی اسرائیل - می‌نگریست. او مایل نبود که ایران به قدرت غالب و مسلط خاورمیانه و یا در همسایگی اسرائیل تبدیل شود. می در نشست سالیانه دوستان محافظه‌کار اسرائیل در لندن در روز دوشنبه ۱۲ دسامبر ۲۰۱۶ با اشاره به اهمیت بیانی‌ی بالفور گفت: این بیانی‌ی نشان‌گر تعهد بریتانیا در ایجاد موطن برای یهودیان است. هم‌چنین با تحریم خرید کالاهای شهرک‌نشینان یهودی که مورد حمایت اتحادیه اروپا قرار داشت مخالفت کرد و گفت: جنبش بایکوت، سرمایه‌برداری و تحریم اسرائیل، کار نادرست و غیرقابل قبولی است و این دولت به رهبری حزب محافظه‌کار، با آن‌هایی که به آن می‌پیوندند، هیچ تعاملی ندارد. وی هم‌چنین اظهار کرد: دولت اسرائیل نقش مهمی در آینده‌ی تحولات بریتانیا خواهد داشت؛ من بر این باور هستم که اسرائیل و بریتانیا منافع مشترک و اشتراکات زیادی باهم دارند (May, 2016). پس از این بود که دیدارهای متعددی بین دو کشور بعد از ژوئن ۲۰۱۶ صورت پذیرفت. سفر شاهزاده "ویلیام" به اسرائیل، به‌عنوان اولین دیدار رسمی یک عضو خانواده‌ی سلطنتی بریتانیا، نمادی از روابط نزدیک و تقویت روابط بین لندن - تل‌آویو به‌شمار می‌رود که زمینه‌ی مناسبی را برای برگزاری نشست‌های اقتصادی و اعزام هیئت‌های تجاری دو طرف فراهم آورد. بدین ترتیب، یک هیئت تجاری بریتانیایی متشکل از ۳۵ مدیر کسب‌وکار در نوامبر ۲۰۱۷ با هدف ارزیابی فرصت‌های تجاری، سرمایه‌گذاری و بحث در خصوص راهکارهای مقابله با مشکلات احتمالی خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا در اسرائیل گردهم آمدند و با هم رایزنی کردند.

روابط نزدیک بریتانیا و اسرائیل پس از برگزاری رفراندوم در مجامع بین‌المللی نیز منعکس شده است، به گونه‌ای که "بوریس جانسون" وزیر خارجه‌ی وقت بریتانیا در نشست شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد درخواست اصلاحاتی را در بیانیه‌ی آن شورا در رابطه با اسرائیل مطرح کرد و تصمیمات آن شورا را نامتناسب با جایگاه اسرائیل و ضربه به صلح خواند و تهدید کرد علیه قطع‌نامه‌های ضد اسرائیلی رأی خواهد داد. بدین ترتیب، شواهد بیان‌گر آن هستند که بریتانیا در دوره‌ی پسابزرگ‌زیت کم‌تر دغدغه‌ی حقوق بشری و دموکراتیک خواهد داشت و سیاست خود را در قبال اسرائیل متمرکز بر ادامه‌ی فعالیت‌های سابق خواهد نمود. با توجه به پیشینه‌ی تاریخی دو کشور انتظار می‌رود لندن و تل‌آویو در دوره‌ی پسابزرگ‌زیت علاوه بر روابط نظامی، اقتصادی، صنعتی و ... در تعداد کثیری از مولفه‌های مشترک، از جمله مقابله با تروریسم، مقابله بانفوذ ایران، مقابله با گروه‌های مقاومت، ثبات منطقه‌ای و ... دارای یک چشم‌انداز مشترک باشند.

۴،۱،۲. هم‌سویی بیش‌تر با ایالات متحده‌ی آمریکا

امروزه بریتانیا و آمریکا در یک مدار دوستی و اتحاد قرار دارند و هم‌سویی و همکاری آنان با اسرائیل این روابط و نزدیکی را تداوم و گسترده‌تر نموده است. از آنجایی که یکی از نقاط اشتراک رابطه‌ی ویژه‌ی دو کشور بریتانیا و ایالات‌متحده در خاورمیانه، تاکید بر تداوم رابطه با اسرائیل است و تل‌آویو را به‌عنوان یکی از متحدین و هم‌پیمانان اصلی و استراتژیک خود در دهه‌های گذشته و حال به‌شمار می‌آورند، بارها در مجامع بین‌المللی علیه اقدامات مخالف اسرائیل موضع گرفته‌اند و به تعداد زیادی از قطع‌نامه‌های سازمان ملل علیه اسرائیل رأی منفی داده‌اند. هدف واحد هر دو کشور، حفظ امنیت و بقای رژیم صهیونیستی است، بنابراین به همکاری یک‌دیگر در این زمینه نیاز دارند. در واقع لندن و واشنگتن تلاش دارند تا از طریق نفوذ خود در خاورمیانه به سه امر مهم دست یابند: نخست، نزدیک‌تر کردن اسرائیل به کشورهای عربی و نمایاندن آن به‌عنوان بازیگر تعامل‌کننده با اعراب؛ دوم، تاکید بر روابط استراتژیک با اسرائیل، به‌ویژه تعامل مثبت نسبت به دغدغه‌ها و نگرانی‌های اسرائیل در قبال ایران؛ سوم، فرستادن پیامی به کشورهای خاورمیانه که لندن، واشنگتن و تل‌آویو حرف اول را در منطقه خواهند زد و از نظر لندن و واشنگتن، هرگونه مقابله‌ای با اسرائیل مقابله با آنان محسوب خواهد شد.

اگرچه حمایت بریتانیا از اسرائیل همانند گذشته عملاً سیاست خارجی آن کشور را در مقابل اعراب و مسلمانان خاورمیانه قرار خواهد داد، اما بریتانیا تلاش دارد تا از طریق

ترویج و گسترش رابطه‌ی خود با اسرائیل، روابط ویژه‌ی خود با آمریکا را حفظ کرده و در جهت حفظ امنیت اسرائیل در دوره‌ی پساب‌گزیت گام بردارد. حتی بریتانیا آن‌گونه به موضوع می‌اندیشد که بتواند در خصوص بعضی از موضوعات اسرائیل، به‌عنوان پلی بین ایالات متحده و اسرائیل عمل کند و از طریق هم‌سویی بیش‌تر با ایالات متحده‌ی آمریکا بتوانند جایگاه خود را در خاورمیانه حفظ کنند و یا در صورت خروج آمریکا از خاورمیانه، تنها کشوری باشند که از طریق حمایت و پشتیبانی واشنگتن موقعیت خود را تحکیم و توسعه دهد. بدون شک، حفظ یک اسرائیل قوی در خاورمیانه، منافع امنیت ملی دو کشور را در منطقه تقویت خواهد کرد.

۴،۱،۳. حمایت از سیاست‌های اسرائیل در رابطه با فلسطین

تجدیدنظر در سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوران پساب‌گزیت که قبلاً با ایده‌ی تشکیل دو دولت در فلسطین همراه بود، هم‌اکنون به تقویت روابط و مناسبات دو طرف بدون تاکید جدی بر تشکیل دو دولت تقدم پیدا کرده است؛ زیرا نگرش‌ها و تهدیدهای سابق اعراب به‌ویژه عربستان به‌عنوان کشوری که ادعای زعامت مذهبی جهان اسلام را دارد، فروکش کرده و به‌نظر می‌رسد مذاکرات پشت پرده‌ای بین عربستان و اسرائیل از طریق بریتانیا و ایالات متحده‌ی آمریکا صورت گرفته است؛ عدم اتخاذ مواضع قاطع و صریح در رابطه با انتقال سفارت آمریکا به بیت‌المقدس و بی‌تفاوتی نسبت به تاکید بر معامله‌ی قرن توسط ایالات متحده، دلیلی گویا بر این واقعیت هست. ملاقات نتانیاهو با سران عمان نمونه‌ی آشکار دیگری بر فروکش کردن ناسیونالیسم عربی است. بدین ترتیب بریتانیا در راستای دستیابی به منافع خود و با هدف حفظ رابطه با اسرائیل و اعراب، درگیر شدن بیش از این را در موضوع فلسطین و اسرائیل به‌صلاح نمی‌داند و به این نتیجه رسیده است که در دوره‌ی پساب‌گزیت وجود یک اسرائیل قوی حائز اهمیت بیش‌تری است.

۴،۱،۴. مقابله با ظهور قدرت‌های ضد بریتانیا

تغییر استراتژی آمریکا در رابطه با خروج از خاورمیانه و ایجاد فرصتی ویژه برای بریتانیا در جهت بازگشت به این منطقه، لندن را در وضعیتی قرار داده است تا از قدرت نفوذ و یا تشکیل رژیم‌ها و دولت‌های غیرهمسو با خود در خاورمیانه جلوگیری کند؛ بریتانیا در این خصوص همکاری با اسرائیل را به‌عنوان یکی از نیازهای ویژه خود برخواهد شمرد. با توجه به اهمیت فوق‌العاده‌ی خاورمیانه به‌لحاظ استراتژیک، انرژی، اقتصاد و امنیت در

سیاست خارجی بریتانیا در دوره‌ی پساب‌گزیت، با پیدایی و قدرت‌گیری قدرت‌های ضد بریتانیا و اسرائیل - و از همه مهم‌تر - بر ابهام جریان انرژی و روابط خود با اسرائیل خواهد افزود و تأثیرات منفی بر اقتصاد لندن برجای خواهد گذاشت؛ به‌ویژه اگر چنین قدرت‌هایی بخواهند از نفت به‌عنوان سلاحی علیه آن کشور استفاده کنند.

۴,۱,۵. مقابله با گروه‌های مقاومت

گروه‌های مقاومت شامل قوی‌ترین بازیگران غیردولتی عرب، از جمله حزب‌الله لبنان و برخی گروه‌های فلسطینی موسوم به جبهه‌ی ضد اسرائیلی - ضد آمریکایی در همسایگی اسرائیل هستند که از مخالفین اصلی اسرائیل، سیاست‌های غرب و سیاست رژیم‌های محافظه‌کار عربی در منطقه به‌شمار می‌روند. اسرائیل و کشورهای عربی همواره از گروه‌ها و جریان‌های مقاومت، که آن‌ها را وابسته و تحت حمایت جمهوری اسلامی ایران می‌دانند، نگران هستند؛ زیرا به‌واسطه‌ی آن‌ها ایران را به‌عنوان رقیب اصلی خود در منطقه برمی‌شمارند. با توجه به اقدامات موفق حزب‌الله، دولت بریتانیا که در عرصه‌ی عملیاتی و میدانی علیه گروه‌های مقاومت به موفقیتی دست نیافته است، در عرصه‌ی سیاسی و در اقدامی یک‌جانبه تصمیم به محدود کردن حزب‌الله گرفت و هم‌زمان با تلاش‌های آمریکا برای تشدید فشار به این گروه، "ساجد جاوید" وزیر کشور بریتانیا در ۲۵ فوریه ۲۰۱۹ گفت: دولت این کشور کلیت حزب‌الله را در فهرست گروه‌های تروریستی قرار می‌دهد، حزب‌الله به تلاش برای بی‌ثبات کردن وضعیت شکننده‌ی خاورمیانه ادامه می‌دهد و ما دیگر نمی‌توانیم میان شاخه‌ی نظامی آن که پیش‌ازین تحریم شده و حزب سیاسی آن، تمایز قائل شویم؛ به‌همین جهت من تصمیم گرفته‌ام که کل گروه را تحریم کنم (Holden, 2019). این تصمیم با استقبال رسانه‌های صهیونیستی مواجه شد.

به‌طور کلی، بریتانیا و متحدان منطقه‌ای آن کشور بانفوذ روبه‌رشد ایران از طریق گروه‌های مقاومت در خاورمیانه و به‌ویژه حزب‌الله در همسایگی اسرائیل مخالف هستند؛ به‌همین دلیل نیز رویکردهای مشابه و تندی را در مقابل ایران در پیش گرفته‌اند. بریتانیا تلاش خواهد کرد تا در دوره‌ی پساب‌گزیت به‌دنبال حذف و یا تضعیف گروه‌های مقاومت از طریق کشورهای عربی منطقه و یا تحریم‌های بین‌المللی به‌واسطه‌ی ایالات متحده‌ی آمریکا و سایر کشورهای غربی باشد تا از این طریق قدرت ایران را در منطقه و به‌ویژه در همسایگی دو متحد اصلی خود (اسرائیل و عربستان سعودی) محدود سازد.

۴،۲. سناریوهای محتمل

سناریوهای محتمل سناریوهایی هستند که از احتمال وقوع زیادی برخوردارند، اما خوشایندی آن‌ها برای بریتانیا به اندازه‌ی سناریوهای مطلوب نیست. در ادامه به برخی از این سناریوها می‌پردازیم:

۴،۲،۱. سیاست بی‌طرفی بریتانیا در قبال اسرائیل

در این سناریو فرض بر این است که روابط دو طرف در مسیر سیاست بی‌طرفی پیش خواهد رفت، زیرا بریتانیا تمایل چندانی به تقویت رابطه با اسرائیل نخواهد داشت و تمام تلاش‌های لندن با توجه به موقعیت آن کشور در خاورمیانه، تنها در جهت ادامه و تقویت رابطه‌ی با اعراب به کار گرفته خواهد شد. دولت محافظه‌کار بریتانیا بر حفظ ارتباطات خود با رژیم‌های موجود و یا بازیگرانی که احتمالاً به قدرت می‌رسند، تاکید کرده و درصدد خواهد بود خواسته‌های آنان را برآورده سازد و از مقابله با آنان اجتناب کند. احتمالاً از مهم‌ترین خواسته‌های آنان موافقت و همراهی با مواضع اعراب در خصوص درگیری‌های فلسطین خواهد بود. بدین ترتیب بریتانیا خواهد کوشید از طریق سازمان‌های بین‌المللی و متقاعد نمودن ایالات متحده‌ی آمریکا از حل موضوع فلسطین - اسرائیل با تشکیل دو دولت حمایت کند. در صورت موفقیت این طرح و حل موضوع فلسطین - اسرائیل برگ برنده‌ای برای بریتانیا رقم خواهد خورد و باعث تقویت نفوذ آن کشور در منطقه و اعمال سیاست بی‌طرفی نسبت به اسرائیل خواهد شد.

۴،۲،۲. انعقاد قراردادهای تسلیحاتی و نظامی با کشورهای عربی

با تضعیف روابط اسرائیل-بریتانیا و کم‌تر شدن معاملات تجاری بین دو طرف، بریتانیا درصدد گسترش حوزه‌ی نفوذ خود در بازارهای جدید برخوردار خواهد آمد. در این شرایط کشورهای عرب به‌ویژه عربستان از بهترین شرکای تجاری و خریداران تسلیحاتی خاورمیانه محسوب خواهند شد و تا حدودی خواهند توانست شکاف اقتصادی ناشی از برگزیت را پر کنند. گرچه فروش تسلیحات بریتانیایی از سال‌ها پیش، بازارهای مناسبی در خاورمیانه پیدا کرده، اما با برگزاری رفراندوم برگزیت، سفرهای مقامات بریتانیایی برای عقد قراردادهای فروش اسلحه به خلیج‌فارس افزایش یافته است. علاوه بر فروش تسلیحات، بازگشت مجدد نیروی دریایی و نظامی بریتانیا به منامه پس از سال‌ها غیبت در سال ۲۰۱۶ و هم‌چنین ساخت پایگاهی در بندر مینا سلمان بحرین، دلیل محکمی بر سرمایه‌گذاری نظامی بریتانیا در این منطقه است. بدین ترتیب، سرمایه‌گذاری بریتانیا در

مناطق اعراب خاورمیانه و تقویت سیاسی و اقتصادی این مناطق نه تنها تهدیدی برای اسرائیل به شمار خواهند رفت، بلکه کل منطقه را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

۴،۲،۳. نزدیکی روابط اسرائیل و روسیه

پس از استقلال اسرائیل، دو کشور بریتانیا و ایالات متحده‌ی آمریکا از روابط پنهانی اسرائیل با روسیه و تقویت کمونیسم نگران بودند. هرچند در مقاطع مختلفی ارتباطات آشکاری باهم داشتند، اما با ورود به دهه‌ی ۱۹۹۰ و شروع روابط روسیه و اسرائیل، جهان در همان سال‌های ابتدایی شاهد رشد قابل توجه همکاری‌های اسرائیل و روسیه در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و دیپلماتیک بود. از آنجایی که امروزه تروریسم نگرانی جدی تل‌آویو و مسکو قلمداد می‌شود، تامین امنیت از مهم‌ترین همکاری‌ها و دلایل ویژه‌ی نزدیکی دو طرف است.

تاثیر نقش روبه‌رشد روسیه در روندهای سیاسی، اقتصادی و استراتژیک در سراسر جهان و به‌ویژه خاورمیانه، پس از انقلاب‌های عربی به‌عنوان عوامل موثر بر نفوذ آن کشور در منطقه مورد توجه اسرائیل قرار گرفت. اسرائیل به‌دلیل نگرانی از حضور استراتژیک ایران در منطقه، به‌ویژه با شروع ناآرامی‌ها در سوریه و نقش مستقیم و حضور مستشاری ایران در آن کشور، از همان ابتدا نگرانی خود را به‌نمایش گذاشت؛ اما روسیه با دنبال نمودن سیاست عدم تاثیرگذاری ایران بر سیاست‌های سوریه، نیاز به حضور ایران و حزب‌الله برای تامین ثبات و امنیت در سوریه را پررنگ جلوه می‌داد. توافق‌نامه‌ی برجام در سال ۲۰۱۵ به علنی شدن مخالفت‌ها و نگرانی‌های شدید اسرائیل انجامید؛ بنابراین در اولین اقدام تصمیم گرفت تا در این خصوص روسیه را تحت فشار قرار دهد، نه ایالات متحده (Gross, 2017) و بریتانیا را؛ زیرا دولت اواما در مقایسه با سایر دولت‌های آمریکا نظرات متفاوتی نسبت به موضوع هسته‌ای ایران داشت.

بدون شک، حداقل از پنج سال پیش رابطه‌ی روسیه و اسرائیل وارد مرحله‌ی ویژه‌ای شده است و در همه‌ی عرصه‌ها ادامه دارد. دستیابی به موفقیت در روابط دوجانبه با تغییر فرایندهای خاورمیانه و هم‌چنین تغییر منافع ملی آمریکا در خاورمیانه شکل گرفت. روسیه از ایدئولوژی اسرائیل حمایت می‌کند؛ زیرا به حفظ رابطه‌ی پایدار و دوستانه با جمعیت روسی‌زبان اسرائیل نیاز دارد. طی یکی دو سال گذشته، اسرائیل حملات هوایی متعددی را علیه بعضی از تاسیسات نظامی سوریه شروع کرده است که روسیه علی‌رغم کنترل فضای هوایی سوریه، اقدام خاصی در این خصوص انجام نداده است. گرچه باهدف قرار گرفتن یک

۳

سیاست خاورمیانه‌ای بریتانیا در دوره‌ی پس‌اگرگرت...

هواپیمای نظامی روسیه و کشته شدن ۱۵ نفر روسی توسط اسرائیل، کرملین با این برداشت که این یک حمله‌ی برنامه‌ریزی شده از سوی آمریکا است، با ارسال سامانه‌ی اس 300 به آن پاسخ داد، اما تاثیر چندانی بر رابطه‌ی دو کشور نداشت. هم‌چنین با شروع هماهنگی‌های استراتژیک اسرائیل و آمریکا در سوریه، مسکو نارضایتی خود را نشان داد؛ اما با این وجود اسرائیل و روسیه در سوریه هماهنگی‌های خود را در این خصوص ادامه داده‌اند. به‌طور کلی، درگیری‌های کوتاه‌مدت روسیه، جبهه‌ی جنگ را از اسرائیل دور کرده است. با شکست داعش، ظهور روسیه به‌عنوان حامی اسد و اعلام خروج نیروهای آمریکایی از سوریه بر سیاست‌های اتحاد روسیه، ایران، آمریکا و اسرائیل در رابطه با این کشور تاثیرگذار بود. بدین ترتیب، اسرائیل با هدف مقابله با هرگونه خطر احتمالی درصدد تقویت روابط خود در جنوب سوریه با روسیه بود. بدون شک، توسعه‌ی روابط روسیه با اسرائیل در راستای منافع تل‌آویو است و با حجم عظیم بازار روسیه در کنار تکنولوژی‌های پیشرفته‌ی اسرائیل فرصت‌های زیادی را برای حرکت مشترک به‌سوی رفاه و امنیت ایجاد می‌کند (Peres, 1993).

بر این اساس می‌توان گفت، افزایش همکاری‌های بین اسرائیل و روسیه و نزدیکی بیش از پیش بریتانیا به اعراب خاورمیانه، به دوری جستن اسرائیل از بریتانیا منجر خواهد شد.

۴،۲،۴. تداوم حمایت از توافق هسته‌ای با ایران

بریتانیا در طی سال‌های گذشته همواره از طریق گروه ۵+۱ به دنبال دستیابی به توافق‌نامه‌ای باهدف جلوگیری از دستیابی جمهوری اسلامی ایران به سلاح هسته‌ای بوده است. با توافق‌نامه‌ی برجام در سال ۲۰۱۵، نگرانی‌های تل‌آویو در رابطه با ایران بیش‌تر شد و تلاش کرد تا از طریق رایزنی و نفوذ بر اعضای ۵+۱ گام‌هایی اساسی در خصوص لغو برجام بردارد. گرچه اسرائیل موفق شد با تاثیرگذاری بر ترامپ خروج اولیه‌ی آمریکا را عملی سازد، اما به‌نظر نمی‌رسد در رابطه با بریتانیا به چنین توفیقی دست یافته باشد؛ زیرا بریتانیا و به‌ویژه حزب کارگر بر این باور است که موضوع هسته‌ای ایران حل شده و تحت نظر آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای فعالیت می‌کند و این اتفاق یقیناً سهم مهمی در صلح و ثبات منطقه‌ای خواهد داشت. آنچه امروزه برای بریتانیایی‌ها مهم است، حل مسالمانه‌ی فلسطین است.

با این وجود و خارج از حل شدن این موضوع، تفاوت‌های گسترده‌ای در میان تل‌آویو و

لندن وجود خواهد داشت؛ زیرا نگرانی‌های اصلی اسرائیل تهدیدهای ایران خواهد بود و نه درگیری با فلسطینی‌ها. در طرف مقابل، گرچه بریتانیایی‌ها برنامه‌ی هسته‌ای و موشکی جمهوری اسلامی ایران را چالش بزرگی برای جامعه‌ی جهانی می‌بینند، اما آن را تهدیدی برای جامعه‌ی خود به‌شمار نمی‌آورند.

۴,۳. سناریوی ممکن

این دسته از سناریوها در مقایسه با دو نوع سناریوی قبلی از احتمال وقوع کم‌تری برخوردار هستند و شامل موارد زیر می‌شوند:

۴,۳,۱. تشدید منازعه‌ی بین اسرائیل و بریتانیا

بسیاری از ناظران بر این باورند که با نزدیک شدن بریتانیا به اعراب (به‌ویژه اعراب خلیج فارس) و تقویت روابط اقتصادی، سیاسی امنیتی با آنان، اختلافات عمیقی میان بریتانیا و اسرائیل به‌وقوع خواهد پیوست و در همان سال‌های ابتدایی اثرات خود را نشان خواهد داد. دو طرف با تغییر مسیر از راهبرد همکاری به رقابت منطقه‌ای روی خواهند آورد؛ زیرا شراکت و همکاری با مجموعه‌ای از کشورها در مقایسه با تنها یک کشور، هم به‌لحاظ اقتصادی و هم به‌لحاظ سیاسی از جایگاه بالاتری برخوردار خواهد بود. بنابراین هرگونه توافقی با هر یک از کشورهای عربی خاورمیانه باعث نزدیکی بیش‌تر اعراب به بریتانیا و منزوی شدن اسرائیل در منطقه خواهد شد. علاوه‌براین، توافق بریتانیا با اعراب، فشار برای خروج از مناطق اشغالی و توقف شهرک‌سازی در فلسطین را در پی خواهد داشت و روابط دو کشور را در سراشیبی سقوط قرار خواهد داد.

از آنجایی که دو کشور رقابت‌های گسترده‌ای را باهدف افزایش منافع منطقه‌ای و شکل‌دهی به هندسه‌ی قدرت و ترسیم مرزهای موازنه‌ی منطقه‌ای در خاورمیانه شکل خواهند داد، مسلماً این امر زمانی نتیجه خواهد داد که به بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای گره بخورد. روابط گسترده‌ی بریتانیا با کشورهای عرب‌نشین حاشیه‌ی خلیج فارس و حضور ترزا می در نشست شورای همکاری خلیج فارس پس از برگزاری فرماندوم خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، به‌معنای همراهی و همکاری با کشورهای خلیج فارس است که توانایی رقابت با حضور اسرائیل در منطقه را دارند. علاوه‌براین، افزایش گروه‌های مورد حمایت عربستان در سوریه، فلسطین و ... امکان ارتقای موقعیت بریتانیا را در مقابله با اسرائیل در منطقه افزایش خواهند داد.

۴.۳.۲. بی توجهی به فعالیت‌های موشکی ایران

بریتانیا در تلاش است برای حل مشکلات خاورمیانه، پس از انعقاد توافق‌نامه‌ی برجام، مساله‌ی اعراب - اسرائیل را نیز به سرانجام برساند؛ اما تفاوت‌های گسترده و معناداری در خصوص درک تهدیدات، بین بریتانیا و اعراب وجود دارد؛ زیرا نگرانی‌های اصلی اسرائیل و اعراب به قدرت و تهدیدهای ناشی از جمهوری اسلامی ایران برمی‌گردد، نه درگیری اسرائیل با فلسطینی‌ها. در طرف مقابل نیز، اگرچه بریتانیایی‌ها برنامه‌ی هسته‌ای و موشکی جمهوری اسلامی ایران را چالش بزرگی برای جامعه‌ی جهانی می‌بینند، اما آن را تهدیدی جدی برای کشور خود به‌شمار نمی‌آورند. این احتمال وجود دارد که بریتانیا به‌اندازه‌ی اسرائیل و اعراب از دست‌یابی ایران به سیستم موشکی پیشرفته نگران نباشد؛ زیرا موشک‌های ایران به بریتانیا نخواهند رسید و توانایی نابودی لندن را نخواهند داشت. بدین ترتیب، برداشت‌های دو طرف از سلاح هسته‌ای و موشک‌های جمهوری اسلامی ایران کاملاً متفاوت است. به‌عبارتی دیگر، درست است که پیشرفت ایران در زمینه‌ی موشک و تسلیحات نظامی پیشرفته تهدیدی جدی برای شرکای بریتانیا در منطقه به‌شمار می‌رود، اما نگرانی‌های جدی‌ای برای بریتانیا ایجاد نمی‌کند. بنابراین در صورت خروج آمریکا از خاورمیانه، اسرائیل و اعراب مجبور به تحمل توانایی‌های موشکی ایران خواهند بود و بدون پشتوانه‌ی بریتانیا نخواهند توانست ایران را مورد تهدید قرار دهند.

نتیجه‌گیری

رابطه‌ی اسرائیل و بریتانیا به‌علت گره‌خوردن به حوزه‌های مشترک، از چشم‌انداز به‌ظاهر خلل‌ناپذیری برخوردار بوده است؛ لذا با وجود اختلافات جزئی دو کشور در ابتدای جنگ جهانی دوم، همکاری‌های ضمنی بین آن‌ها ادامه یافت و با گسترده‌شدن حمایت‌های نظامی و اقتصادی بریتانیا این رابطه بیش‌تر مورد توجه قرار گرفت. تنها چند ماه پس از اعلام استقلال اسرائیل روابط دو کشور به مرحله‌ی جدی و دیپلماتیک وارد شد و بریتانیا پس از ایالات متحده به یکی از متحدان اصلی اسرائیل تبدیل گردید. این رابطه، نه‌تنها به‌دلیل عوامل داخلی از جمله لابی و رسانه‌های اسرائیلی مستقر در بریتانیا، بلکه به‌دلیل عوامل خارجی و منافع دو کشور در خاورمیانه تا به امروز تداوم داشته است.

برگزاری فراندوم خروج بریتانیا از اتحادیه‌ی اروپا و عدم قطعیت‌های ناشی از آن موضوع بررسی این پژوهش قرار گرفت و نتایج حاصله از آن نشان داد که وقوع سناریوی

مطلوب با تاکید بر تقویت و تداوم رابطه‌ی بین بریتانیا و اسرائیل در مقایسه با دو سناریوی محتمل و ممکن از خوشایندی بیش‌تری برای بریتانیا برخوردار است. یافته‌ها نشان می‌دهند که بریتانیا به‌عنوان شریکی بهتر از قبل در کنار اسرائیل باقی خواهد ماند و بعید به‌نظر می‌رسد برگزیت بتواند بر روابط دو طرف تاثیر منفی برجای بگذارد؛ زیرا بریتانیا درصدد است تا از طریق تداوم ارتباط با اسرائیل در راستای اهداف استراتژیک خود در خاورمیانه، ضمن حفظ رابطه با اسرائیل، تل‌آویو را به‌عدم همراهی با حکومت‌های مخالف بریتانیا تشویق کند و حتی‌الامکان با دولت‌های متحد بریتانیا در خاورمیانه در دوره‌ی پساب‌گزیت همکاری داشته باشد. علاوه‌براین، روابط اقتصادی، امنیتی و سیاسی خود را با اسرائیل ادامه خواهد داد و از موقعیت‌های اقتصادی آن بهره خواهد گرفت تا از طریق اسرائیل از نفوذ کشورهای رقیب در خاورمیانه جلوگیری کند. براین‌اساس بریتانیا برای کاهش روابط خود با اسرائیل برنامه و یا تصمیم خاصی ندارد؛ زیرا بریتانیا در دوره‌ی پساب‌گزیت این آمادگی را ندارد که بدون همکاری با اسرائیل در راستای سیاست‌های جهانی خود گام بردارد. ازسوی‌دیگر، بریتانیا به‌لحاظ قدرت سخت و نرم خود همواره یکی از قدرت‌های مهم و تاثیرگذار در عرصه‌ی بین‌الملل خواهد بود و با عضویت خود در شورای امنیت، گروه ۷، گروه ۲۰ و نقش کلیدی در ناتو می‌تواند به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم از اسرائیل حمایت کند.

علاوه‌براین، بریتانیا درصدد خواهد بود تا از طریق تعمیق رابطه با اسرائیل در جهت مهار قدرت ایران در خاورمیانه عمل نموده و عملاً موازنه‌ی منطقه‌ای را در جهت مقابله با جمهوری اسلامی ایران تشدید کنند. زیرا بریتانیا اسرائیل را در منطقه به‌عنوان قدرتی می‌بیند که توانایی تاثیرگذاری بر روندهای استراتژیک خاورمیانه را دارد و می‌تواند به‌عنوان عاملی جهت جلوگیری از نفوذ بیش‌تر ایران اقدام کند. به‌طورخلاصه، شواهد بیان‌گر آن هستند که باوجود اختلاف‌نظرهای دو طرف در خصوص خاورمیانه، خروج بریتانیا نه‌تنها به تضعیف هم‌گرایی بریتانیا و اسرائیل منجر نخواهد شد، بلکه تقویت روابط دو طرف را در پی خواهد داشت.

منابع

- بل، و. (۱۳۹۰). مقصود ما از آینده‌پژوهی چیست. نواندیشی برای هزاره نوین، مفاهیم، روش‌ها و ایده‌های آینده‌پژوهی. در: ر. اسلاتر (ویراستار)؛ ع. ملکی‌فر، وحیدی مطلق و س.ا. ابراهیمی (مترجم). تهران: مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- دهشیری، م.ر. (۱۳۸۳). منطقه‌گرایی نوین در خاورمیانه. در: کتاب خاورمیانه: ویژه مسائل و چالش‌های خاورمیانه. تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
- زالی، ن. (۱۳۹۰). آینده‌نگاری راهبردی و سیاست‌گذاری منطقه‌ای با رویکرد سناریونویسی. مطالعات راهبردی، شماره ۴، ص. ۵۴-۳۳.
- شوارتز، پ. (۱۳۸۶). هنر دورنگری، برنامه‌ریزی برای آینده در دنیای با عدم قطعیت. ع. عزیززاده (مترجم). تهران: مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- علیزاده، ع.؛ وحیدی مطلق، و.؛ ناظمی، ا. (۱۳۸۹). سناریونگاری یا برنامه‌ریزی بر پایه سناریوها. (چاپ دوم). تهران: موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی.
- قنبرلو، ع. (۱۳۸۷). اسرائیل و استمرار تنش‌ها میان ایران و آمریکا. مطالعات راهبردی، سال یازدهم، شماره اول، ص. ۱۶۳-۱۳۵.
- کورنیش، ا. (۱۳۸۸). آینده‌پژوهی پیشرفته: نگاهی ژرف بر اصول، مبانی و روش‌های آینده‌پژوهی. س. ملکی‌فر (مترجم). تهران: اندیشکده صنعت و فناوری، گروه آینده‌پژوهی و دیده‌بانی.
- کوره‌گر کالجی، و. (۱۳۹۰). اهداف و منافع مشترک ایران و روسیه در صحنه تحولات روسیه. تهران: مرکز مطالعات بین‌المللی صلح.
- موسوی‌فر، ر. (۱۳۹۵). روابط ایران و آمریکا، مسئله‌ی اسرائیل. سیاست (دانشکده حقوق و علوم سیاسی)، دوره ۴۶، شماره ۲، ص. ۵۱۴-۴۹۷.
- نیوری‌زاده، ب. (۱۳۸۸). آینده‌پژوهی، مفاهیم، روش‌ها. تهران: مرکز آینده‌پژوهی علوم و فن‌آوری دفاعی، موسسه تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- Bell, W. (2010). *Foundation of Futures Studies: Human Science for a New Era: History, Purposes, Knowledge*. s.l.:Transaction Publishers.
- BICOM (2018). *British-Israeli Relations after Brexit: Cyber Security*. Available in: <https://elnetwork.eu/country/uk/warming-uk-israel-ties-on-the-eve-of-brexit/>.
- BICOM's research team (2017). *Britain-Israel trade after Brexit*. Available in: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsources/images/brexittrade.pdf>
- Cohen, S.B. (2017). *Geopolitics: the Geography of International Relations*. Maryland: Rowman and Littlefield.
- Dator, J. & ed. (2002). *Advancing Futures: Futures Studies in Higher Education*. London, UK: Praeger.
- Gat, M. (2003). *Britain and the Conflict in the Middle East, 1964-67: the*

- Coming of the Six Day War. Westport, CT and London: Praeger.
- GOD TV (2018). UK exports to Israel soar 75 percent in first half of 2018. Available in: <https://godtv.com/uk-exports-to-israel-soar-75-percent-in-first-half-of-2018/>
  - Gross, J.A. (27 February 2017). "Ex-Mossad Chief: On Thwarting Iran, Netanyahu Should Be Speaking to Putin, Not Trump". Times of Israel. Available in: <http://www.timesofisrael.com/ex-mossad-chief-on-thwarting-irannetanyahu-should-be-speaking-to-putin-not-trump/>.
  - Henderson, S. (April, 2003). Bush and Blair: "Tensions in the Relationship". Policywatch, paper No.738.
  - HM Government, National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: A Secure and Prosperous.
  - United Kingdom, November 2015, Cm 9161, p 10. Available in: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478933/52309_Cm_9161_NSS_SD_Review_web_only.pdf.
  - HMRC (2018). Trade statistics by commodity code (Accessed 5th November 2018). Available in: <https://www.uktradeinfo.com/Statistics/BuildYourOwnTables/Pages/Home.aspx>
  - Holden, Michael(2019) Britain to expand ban on Lebanon's Hezbollah, calling it terrorist group, available in : <https://www.reuters.com/article/us-britain-lebanon-hezbollah/britain-to-expand-ban-on-lebanons-hezbollah-calling-it-terrorist-group-idUSKCN1QE1D2>
  - Horton, A. (1999). A simple guide to successful foresight. Foresight, Vol.1, No.1:Pp. 5-9.
  - Matthew, W. & Curtis, J. (2018). UK-Israel trade. Available in: www.parliament.uk/commons-library intranet.parliament.uk/commons-library
  - May (2016a) May's speech to the Conservative Friends of Israel – full text, available in: <https://www.conservativehome.com/parliament/2016/12/mays-speech-to-the-conservative-friends-of-israel-full-text.html>
  - Mietzner, D. & Reger, G. (2005). Scenario-Approaches: History, Differences, Advantages and Disadvantages. In: Proceedings of the EU-US Scientific Seminar: New Technology Foresight, Forecasting & Assessment Methods in Seville, Spain, 3–14.
  - ONS (2018). " UK trade in services by partner country experimental data: April to June 2018", Available at: <https://www.ons.gov.uk/releases/uktradeaug2018>
  - O'Sullivan, A. (19 September 2000). IAI Inks \$25 m deal with RAF. Jerusalem Post.
  - Paraschos, P.E. (March-April 2017). Geopolitical Risk in the Middle East and North Africa: Shatter Belts and Great Power Rivalry. Japan

SPOTLIGHT.

- Peres, S. (1993). The new middle East. New York: Holtand company.
- Reilly, M. & Willenbockel, D. (2010). Managing uncertainty: a review of food system scenario analysis and modeling. Philosophical transactions the royal society, 365, 3049-3063.
- The Secretary of State for International Trade (2019). Continuing the United Kingdom's trade relationship with Israel. Available in: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/781446/continuing-the-uks-trade-relationship-with-israel.pdf
- UK Department of Trade and Investment(July 2014), 'Defence and Security Statistics', Available at: <https://www.gov.uk/government/world/organisations/uk-trade-investment-united-arab-emirates>
- Voros J. (2003). A Generic Foresight Process Framework. Foresight, 5(3): P. 10-21.
- Wilson, H. (1981). "The Chariot of Israel" ,London: Published by R.S. Means Company.

References

- Alizadeh, A., Absolute Revelation, and Nazemi, A. (2010). Scenarios or scenarios based on scenarios. (second edition). Tehran: International Energy Studies Institute.
- Bell, V. (2011). What do we mean by the future of research? Contemplation for the new millennium, concepts, methods and ideas for future research. In: r. Slater (Editor); Malekifar, Vahidi Motlagh and S. A. Ebrahimi (translator). Tehran: Future Center for Defense Science and Technology Research.
- Bell, W. (2010). Foundation of Futures Studies: Human Science for a New Era: History, Purposes, Knowledge. s. l.:Transaction Publishers.
- BICOM (2018). British-Israeli Relations after Brexit: Cyber Security. Available in: <https://elnetwork.eu/country/uk/warming-uk-israel-ties-on-the-eve-of-brexit/>
- BICOM's research team (2017). Britain-Israel trade after Brexit. Available in: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/images/brexittrade.pdf>
- Cohen, S. B. (2017). Geopolitics: the Geography of International Relations. Maryland: Rowman and Littlefield.
- College killer, and. (2011). Common goals and interests of Iran and Russia in the scene of Russian developments. Tehran: Center for International Peace Studies.
- Cornish, A. (2009). Advanced Research Future: An in-depth look at the principles, foundations and methods of future research. s. Malekifar (translator). Tehran: Industry and Technology Institute, Future Research and Observation Group.
- Dator, J. & ed. (2002). Advancing Futures: Futures Studies in Higher Education. London, UK: Praeger.
- Dehshiri, M. R. (2004). New regionalism in the Middle East. In: Middle East Book: For Middle East Issues and Challenges. Tehran: Abrar Contemporary International Studies and Research Cultural Institute.
- Gat, M. (2003). Britain and the Conflict in the Middle East, 1964-67: the Coming of the Six Day War. Westport, CT and London: Praeger.
- Ghanbarloo, A. (2008). Israel and the continuing tensions between Iran and the United States. Strategic Studies, Eleventh Year, First Issue, pp. 163-135.
- GOD TV (2018). UK exports to Israel soar 75 percent in first half of 2018. Available in: <https://godtv.com/uk-exports-to-israel-soar-75-percent-in-first-half-of-2018/>
- Gross, J. A. (27 February 2017). “Ex-Mossad Chief: On Thwarting Iran, Netanyahu Should Be Speaking to Putin, Not Trump”. Times of Israel. Available in: <http://www.timesofisrael.com/ex-mossad-chief-on-thwarting-irannetanyahu-should-be-speaking-to-putin-not-trump/>.

- Henderson, S. (2003). Bush and Blair: "Tensions in the Relationship". Policywatch, paper No. 738.
- HM Government, National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: A Secure and Prosperous. United Kingdom, November 2015, Cm 9161, p 10. Available in:
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478933/52309_Cm_9161_NSS_SD_Review_web_only.pdf.
- HMRC (2018). Trade statistics by commodity code (Accessed 5th November 2018). Available in:
<https://www.uktradeinfo.com/Statistics/BuildYourOwnTables/Pages/Home.aspx>
- Holden, Michael (2019) Britain to expand ban on Lebanon's Hezbollah, calling it terrorist group, available in: <https://www.reuters.com/article/us-britain-lebanon-hezbollah/britain-to-expand-ban-on-lebanons-hezbollah-calling-it-terrorist-group-idUSKCN1QE1D2>
- Horton, A. (1999). A simple guide to successful foresight. Foresight, Vol. 1, No. 1:Pp. 5-9.
- Matthew, W. & Curtis, J. (2018). UK-Israel trade. Available in: www.parliament.uk/commons-library intranet.parliament.uk/commons-library
- May (2016a) May's speech to the Conservative Friends of Israel – full text, available in:
<https://www.conservativehome.com/parliament/2016/12/mays-speech-to-the-conservative-friends-of-israel-full-text.html>
- Mietzner, D. & Reger, G. (2005). Scenario-Approaches: History, Differences, Advantages and Disadvantages. In: Proceedings of the EU-US Scientific Seminar: New Technology Foresight, Forecasting & Assessment Methods in Seville, Spain, 3–14.
- Mousavifar, R. (2016). Iran-US relations, Israel issue. Politics (Faculty of Law and Political Science), Volume 46, Number 2, pp. 544-497
- Nepurizadeh, b. (2009). Future research, concepts, methods. Tehran: Future Research Center for Defense Science and Technology, Defense Industries Research Institute.
- ONS (2018). "UK trade in services by partner country experimental data: April to June 2018", Available at:
<https://www.ons.gov.uk/releases/uktradeaug2018>
- O'Sullivan, A. (19 September 2000). IAI Inks \$25 m deal with RAF. Jerusalem Post.
- Paraschos, P. E. (March-April 2017). Geopolitical Risk in the Middle East and North Africa: Shatter Belts and Great Power Rivalry. Japan SPOTLIGHT.
- Peres, S. (1993). The new Middle East. New York: Holtand Company.
- Reilly, M. & Willenbockel, D. (2010). Managing uncertainty: a review of food system scenario analysis and modeling. Philosophical transactions the

royal society, 365, 3049-3063.

- Schwartz, P. (2007). The art of foresight, planning for the future in a world of uncertainty. ع. Azizzadeh (translator). Tehran: Future Center for Defense Science and Technology Research.
- The Secretary of State for International Trade (2019). Continuing the United Kingdom's trade relationship with Israel. Available in: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/781446/continuing-the-uks-trade-relationship-with-israel.pdf
- UK Department of Trade and Investment (July 2014), 'Defence and Security Statistics', Available at: <https://www.gov.uk/government/world/organisations/uk-trade-investment-united-arab-emirates>
- Voros J. (2003). A Generic Foresight Process Framework. *Foresight*, 5(3): P. 10-21.
- Wilson, H. (1981). "The Chariot of Israel", London: Published by R. S. Means Company.
- Zali, n. (2007). Strategic foresight and regional policy-making with a screenwriting approach. *Strategic Studies*, No. 4, pp. 54-33

